

EDGAR ALLAN POE

AZ ARANYBOGÁR

NYOLC
REJTELMES
TÖRTÉNET

AZ ARANYBOGÁR

Jó néhány éve már, hogy Mr. William Legrand meghitt benső barátom lett. Régi hugenotta család sarja volt, hajdan gazdag, de a sorozatos balszerencse nagyon megcsappantotta vagyonát. Hogy elkerülje rossz sorsának következményeit, a zaklatásokat, ott hagyta New Orleanst, ősei városát, és a Sullivan-szigeten, Charleston közelében, Dél-Kaliforniában vert tanyát.

Különös hely ez a sziget. Körülbelül három mérföld hosszú, és földje csupa fövény. Szélessége sehol sem több negyed mérföldnél. A szárazföldtől alig észrevehető, mocsaras, náddal, sással lepett vízsáv választja el, nagyszerű búvóhely a vízityúkoknak. Növényzete, amint az várható is, gyér, vagy legalábbis satnya. Magasabb fa nincs is rajta. Nyugati csúcsa közelében, ott, ahol a Moultrie-erőd áll, annál a néhány nyomorúságos faházikónál, melyet nyár idején a Charleston porából és mocsárlázából menekülők nyaralóhelyül szoktak kibérelni, kócos pálmaliget található. Különben az egész szigetet, ennek a nyugati csúcsnak és a tengerparti fövény kemény, fehér sávjának kivételével, az az édes illatú mirtusz borítja be sűrűn, amelyet Anglia kertészei oly nagyra becsülnék. A bozót itt gyakran tizenöt-húsz láb magasra is megnő, áthatolhatatlan szövedékbe fonódik, és a levegőt illattal telíti.

E mirtuszbozót legbelső rejtekében, nem messze a sziget keleti, vagyis legtávolabbi szögletétől, Legrand egy kis kunyhót tákolt össze magának, itt lakott abban az időben, amikor véletlenül megismerkedtem vele. Ismeretségünk rövidesen barátsággá mélyült, mert e remetében sok olyasmi lakozott, ami érdeklődésemet fölcsigázta, és megbecsülést érdemelt. Művelt, ritka jó eszű embernek ismertem meg, akit megfertőzött az embergyűlölet, s aki felváltva volt rabja hol az elragadtatás, hol a mélabú beteges hangulatának. Sok könyve volt, de ritkán foglalkozott velük. Fő kedvtelése a vadászat és halászat volt, vagy az, hogy elkódorgott az öböl mentén, bevette magát a mirtuszbozótba, kagylókat és ritka bogarakat keresett, bogárgyűjteményét akár

Swammerdam is megirigyelhette volna. Ezeken a kirándulásokon rendes kíséretársa egy vén néger volt, akit Jupiternek hívtak. Még mielőtt a család tönkrement, felszabadították, de sem szép szóval, sem fenyegetéssel nem lehetett rábírní arra, hogy elhagyja „Will úrfit”, jogának tartotta, hogy mindenütt a nyomában legyen. Nem lehetetlen, hogy a rokonok, akik kissé kótyagosnak tartották Legrandot, csak szítták Jupiter makacsságát, mert így legalább volt, aki őrizze és gyámolítsa kóborlásain.

A Sullivan-sziget szélességi foka alatt a tél ritkán szigorú, ősszel meg éppenséggel alig fordul elő, hogy tüzet kéne gyújtani. 18. . október közepe táján mégis rendkívül hűvösre fordult az idő. Már alkonyodott, mire az örökzöld bozóton áttörtem barátom kunyhójához. Hetek óta nem láttam. Én Charlestonban laktam, kilenc mérföldnyire a szigettől, s oda-vissza utazni akkor még sokkal nehezebb volt, mint ma. Amikor a kunyhóhoz értem, szokásom szerint bekopogtam, és amikor feleletet nem kaptam, megkerestem a kulcsot – ismertem a rejtekhelyét –, és kinyitottam az ajtót. Kellemes, meleg tűz lobogott odabent. Ritka, jóleső meglepetés. Levettem felsőkabátomat, a pattogó hasábok közelébe húztam egy karosszéket, és türelmesen vártam házigazdám hazajöttét.

Már besötétedett, amikor megjöttek, és szívélyesen üdvözöltek. Jupiter fülig szaladó szájjal, vigyorogva köszöntött, és első dolga volt, hogy feltegye a vacsorát, egy vízityúkot. Legrand – hogy is mondjam? – csupa lelkesedés és lobogás volt. Egy ismeretlen fedelesszárnyút talált, egy új speciest, sőt mi több, Jupiter közreműködésével fölhajtott és zsákmányul ejtett egy szkarabeuszt is, hite szerint teljesen ismeretlent, és erre vonatkozólag szerette volna másnap reggel a véleményemet hallani.

– És miért nem ma este? – kérdeztem, miközben kezemet a tűz fölött dörzsölgettem, és pokolba kívántam a szkarabeuszok minden nemzetségét.

– Csak sejtettem volna, hogy ma jössz! – szólt Legrand saj-

nálkozva. – De már olyan régen nem láttalak, hogy nem is gondoltam rá, hogy éppen ma este látogatsz meg. Hazajövet találkoztam G. hadnaggyal az erődből, és elég ostobán kölcsönadtam neki a bogarat: így hát holnap reggelig nem láthatod. Maradj itt éjszakára, és napkeltekor érte küldöm Jupot. Nincs a világon nála szebb!

– Minél?... A napkelténél?

– Ugyan... A bogárnál. Tündöklő aranyszínű, akkora, mint egy jókora hickorydió. Háta egyik végén két kis koromfekete folt van, a másik végén meg egy hosszabb.

– Rosszabb? – értette félre a „hosszabb” szót Jup, és tiltakozva vágott közbe. – Nem rosszabb az se, az egész bogárban nincs semmi rossz, csupa arany, valódi arany az egész, minden íze, minden porcikája arany! Láttam, amint széttárt szárnyal repült, soha életemben fél ilyen nehéz bogár nem volt még a kezemben.

– Ha így van is, Jup – felelte Legrand valahogy komolyabban, úgy éreztem, mint az egész ügy megérdemelte volna –, azért ez nem ok arra, hogy odaégesd a tyúkot. – És felém fordulva folytatta: – Jupiternek igaza van, aranyszínűbb bogarat soha életemben nem láttam, ragyogó, tündöklő fémfényt áraszt, tündöklőbbet el se képzelhetsz, holnap reggel majd magad is meggyőződhetsz róla. De addig is adhatok róla némi fogalmat.

Leült egy kis asztalkához, tintát, tollat vett elő, de papirost nem talált. Hiába húzta ki az egyik fiókot is.

– Annyi baj legyen – mondta végül –, jó lesz ez is – és melényzsebéből egy darab papírt kapart elő, én legalábbis piszkos papirosnak néztem, és tollával hevenyészett vázlatot készített. Én ott maradtam a tűz mellett, míg rajzolt, mert még mindig nem melegedtem át. Amint elkészült, ültében felém nyújtotta. Alighogy átvettem, az ajtó felől hangos szűkülés hallatszott, és kaparászó körmök zaja. Jupiter kinyitotta az ajtót, és egy hatalmas új-fundlandi, Legrand kutyája ugrott be viháncolva. Szere-

tettel a vállamra ugrott, elhalmozott kedveskedésével, mert régebbi látogatásaim alkalmával sokat kényeztettem. Amikor kitombolta magát, a papirosra néztem, és szó, ami szó, meglepetten láttam, hogy barátom mit rajzolt.

– Hallod-e? – mondtam néhány percnyi tűnődés után. – Furcsa egy szkarabeusz ez. Be kell vallanom, hogy soha hasonlót nem láttam... számomra egészen új. Koponyára vagy halálfejre jobban emlékeztet, mint bármi másra, ami valaha a szemem elé került.

– Koponya? – ismételte szavamat Legrand. – Ó, így papíron kétségtelenül hasonlít rá kissé! A két felső petty, mint két szemüreg... Nem rossz!... és az alján a hosszabb, mint a koponya szája... És az egész ovális.

– Olyasforma – mondtam –, de kedves Legrand, attól tartok, hogy nem vagy valami nagy művész. Magát a bogarat kéne látnom, hogy bármi fogalmat alkossak, milyen is a valóságban.

Kissé sértődötten válaszolta:

– Miért? Egészen tűrhetően rajzolok, legalább eddig az volt a vélemény rólam. Jó mestereim voltak, és azzal is hízelelgetek magamnak, hogy nem estem teljesen a fejem lágyára.

– Akkor hát meg akartál tréfálni – mondtam neki –, mert ez, akárki akármit mond is, *koponya*... Koponyának pedig *elsőrangú*, olyan, ahogy a nagykönyvben meg van írva. Ha pedig a te szkarabeuszod ehhez hasonlít, akkor az a világ legkülönösebb szkarabeusza. Még jó, hogy nem vagyok babonás, mert furcsa dolgokat kellene gondolnom. Remélem, bogaradat *scarabeus caput hominis*-nek vagy valami hasonlóknak fogod elnevezni, ahogy az már a természettudományban szokásos.

– A csápjai! – szólt indulatosan Legrand. – Azt nézd. Igyekeztem élethűen lerajzolni, és azt hiszem, sikerült is.

– A csápjait? – mondtam. – Bizonyára. De még most se látom. – Szó nélkül átnyújtottam neki a papírt, nem akartam mérgecskézni, de nagyon megütődtem, hogy így fordult a dolog.

Indulata zavarba hozott, s ami a rajzot illeti, azon semmiféle csáp nem volt látható, és az egész nagyon hasonlított egy közönséges halálfejhez.

Szinte haragosan vette el tőlem a papirost, össze akarta gyűrti, hogy a tűzbe dobja, amikor valami hirtelen fölkelte a figyelmét. Arca egy pillanat alatt mélyen elvörösödött, de a következő másodpercben már elsápadt. Ült, és hosszú percek át nézte figyelmesen, hosszasan a rajzot. Végre fölemelkedett, az asztalról fölvetett egy égő gyertyát, és a szoba legtávolabbi sarkában levő matrózládára ült. Aggodalmaskodó gondossággal vizsgálta újra a papirost; forgatta ide-oda. Nem szólt egy szót sem. Bár magaviselete roppantul meglepett, helyesebbnek véltem, ha egy szóval sem zavarom elboruló kedélyét. Kabátja zsebéből egyszerre tárcát vett elő, a papírdarabot óvatosan bele-tette, majd íróasztala fiókjába zárta. Ekkor mintha megnyugodott volna, de kezdeti lelkesége teljesen lelohadt. Inkább elgondolkodó volt, mint bosszús. Amint az idő haladt, mindjobban elmerült álmodozásában, hiába igyekeztem tréfálkozással kizökkenteni, nem sikerült. Az volt eleinte a szándékom, hogy a kunyhóban töltöm el vele együtt az éjszakát, amint ezt megelőzően már gyakran megtettem, de láttam, hogy házigazdám milyen hangulatban van, s így helyesebbnek tartottam, ha magára hagyom. Nem is marasztalt, de amikor elbúcsúztam, a szokásosnál is szívélyesebben szorította meg a kezemet.

Körülbelül egy hónap telt el (ezalatt egyszer sem láttam Legrandot), amikor charlestoni otthonomba egy szép napon beállított Jupiter. A jó öreg nécert még sohasem láttam így kétségbeesve. Attól tartottam, hogy barátomat valamilyen súlyos szerencsétlenség érte.

- Ki vele, Jup - mondtam -, mi újság?... Hogy van a gazdád?
- Hát igaz, ami igaz... nincs valami jó bőrben.
- Nincs jó bőrben? Nagyon elszomorítasz. Mi a panasza?

– Hisz épp ez az... Sohase panaszkodik... De mégis nagybeteg.

– Nagybeteg?... Mért nem ezzel kezded?... Fekszik?...

– Dehogy... Hiszen éppen ez az... Nem találja sehol a helyét... Ez a bökkenő... Ki se mondhatom, mennyire aggódom a szegény jó Will úrfiért.

– A pokolba is, Jup, végre érteni szeretném, mit beszélsz itt összevissza. Azt mondod, hogy beteg a gazdád. Hát nem mondja meg, miye fáj?

– Hát... azért nem kell rögtön kétségbeesni. Will úrfi egy szót se szól arról, hogy mi baja. Csak járkal fel-alá, maga elé mered, lecsüggeszti a fejét, aztán hirtelen kihúzza magát, az arca meg egyre fehérebb és halaványabb lesz. Miért? Nagyokat sóhajt...

– Nagyokat sóhajt?

– Nagyokat sóhajt a palatábla fölött, furcsa figurákat rajzol, soha olyan furcsa figurákat nem láttam még. Én mondom, kezd már egészen kótyagos lenni! Furt rajta kell tartanom a szememet. A minap is még napkelte előtt kisurrant az ajtón, és egész álló nap nem láttam. Már elő is készítettem egy jókora husángot, hogy jól elnászpángoljam, ha a szemem elé kerül, de mikor megjött, az én ostoba, jó szívem egész elfacsarodott... olyan sápadt és szomorú volt.

– Mit kotyogsz te összevissza? Nehogy eszedbe jusson keményen bánni szegény fiúval, és vigyázz, nehogy egy ujjal hozzá találj nyúlni! Ezt aligha tudná elviselni. De mondd csak, fogalmad sincs róla, mitől beteg, mitől változott így meg? Valami baj érte, mióta nem láttam?

– Nem, uram, *azóta* semmi baj nem érte, attól félek, inkább *azelőtt*, épp aznap, amikor nálunk tetszett járni...

– Aznap? Hát mi történt aznap?

– Úgy gondolom, a bogár...

– Micsoda?

– Igen, az a bogár... biztos vagyok benne, hogy szegény jó Will úrfit valahol a fején megcsípte az az aranybogár.

– És ezt miből gondolod, Jupiter?

– Ronda egy bogár az, karma van, harapós szája, rúgkapál, és belemar mindenbe, amit ér. Gazdám is meg akarta fogni, de ugyancsak hamar el kellett eresztenie. Biztosan akkor harapta meg. Látni se szerettem azt a harapós száját, ujjal se nyúltam volna hozzá, becsavartam hát egy darab papírba, amit ott találtam, hadd rágja azt, gondoltam. Bizony, így kellett vele elbánni.

– Hát csakugyan azt hiszed, hogy a bogár csípésétől betegedett meg a gazdád?

– Én nem hiszek semmit. Én tudom. Hogy álmodna annyit aranyról, ha nem csípte volna meg az aranybogár? Eleget hallottam az ilyen aranydögökről.

– De honnan veszed, hogy aranyról álmodik?

– Honnan veszem? Hát hallom, hogy álmában miket beszél... onnan veszem.

– Lehet, Jup, hogy igazad van, de most mondd meg végre, hogy minek köszönhetem nagyra becsült látogatásodat?

– Tessék?

– Üzenetet hoztál Mr. Legrandtól?

– Nem üzenetet, ezt a kis cédulkát.

És egy papírlapot nyújtott felém, amelyen ez állott:

Kedves barátom,

miért nem látlak olyan régóta? Remélem, nem voltál olyan szamár, hogy megsértődj múltkori kis idegességemen – nem, ez valószínűtlen.

Amióta nem láttalak, egyre nyugtalanít valami. Szeretném elmondani neked, de nemigen tudom, hogyan, vagy hogy elmondjam-e egyáltalán?

Az utóbbi napokban nem éreztem magamat valami jól, és szegény öreg Jup a maga jó szándékú figyelmével szinte kibírhatatlanul bosszant. Elhinnéd-e? A múltkor már előszedett egy jókora botot, hogy elnászpángoljon, mert elszöktem, és egy egész napot „solus” a dombok közt, a

szárazföldön töltöttem el. Azt hiszem, csak az mentett meg a veréstől, hogy rossz bőrben vagyok.

Amióta nem láttalak, gyűjteményem nem szaporodott.

Ha csak egy mód van rá, gyere át Jupiterrel. Várlak! Még ma este látni szeretnék, a dolog rendkívül fontos. Nem szeszély, hanem nagyon fontos, fontos! Híved

William Legrand

Volt valami a levél hangjában, ami nyugtalanított. Egész stílusa, fogalmazása lényegesen elütött Legrand megszokott modorától. Vajon miről álmodozhat? Milyen új hóbort kerítette hatalmába nyugtalan agyát? Micsoda „fontos, fontos” dolog az, amit meg akar velem beszélni? Jupiter elejtett szavaiból nem következtettem semmi jóra. Nem lehetetlen, hogy a sok balszerencse végre is felőrölte barátom idegeit. Pillanatnyi habozás nélkül kész voltam hát útra kelni a négerrel.

A kikötőbe érve, egy kaszát és három ásót pillantottam meg a csónak alján, amelybe beszálltunk, s mind szemmel láthatólag vadonatúj.

– Hát ez micsoda, Jup? – kérdeztem.

– Kasza meg ásó!

– Azt látom, de mire jó?

– A gazda azt mondta, hogy vegyek neki a városban egy kaszát és három ásót. A disznók nem adták valami olcsón!

– De hát mi az ördögöt kezd Will úrfi ezzel a kaszával meg az ásókkal?

– Ha én azt tudnám? – sopánkodott Jup. – Az ördög vigyen el, ha ő maga is tudja. Ez mind annak az átkozott bogárnak a műve.

Feladtam a harcot, hogy Jupitertől valamit megtudjak, mivel a „bogár” szemmel láthatólag lefoglalta minden gondolatát; elhelyezkedtem a csónakban, és felvont vitorlával útnak indulunk. Az élénk szellő csakhamar átvitt az északi kis öbölbe a

Moultrie-erőd felett, és miután még jó két mérföldet gyalogoltunk, odaértünk Legrand kunyhójához. Délután három óra lehetett. Barátom türelmetlenül várt. Olyan ideges hevességgel ragadta meg kezemet, hogy egészen megijesztett, és gyanúmat még csak fokozta. Mélyen ülő szeme természetellenes fényben égett, és arca halavány volt, mint valami kísérteté. Miután egészsége iránt érdeklődtem, nem tudtam okosabbat kérdezni, mint hogy megkapta-e akkor G. hadnagytól a szkarabeuszt.

– Ó, hogyne – válaszolta, és elvörösödött. – Másnap reggel mindjárt megkaptam. Nincs olyan hatalom, mely ettől a szkarabeusztól elválaszthatna. Tudod, hogy Jupiternek mindenben igaza van?

– Mennyiben? – kérdeztem keserű előérzettel.

– Jupiternek igaza van, amikor azt állítja, hogy *ez a bogár színarany!*

Halálos komolyan mondta, úgyhogy szívem mélyéig megrendültem.

– Ez a bogár az én szerencsém – folytatta diadalmas mosollyal –, vissza fogja szerezni családi vagyonomat. Csoda hát, ha dicsérem és lelkesedem érte? Amióta a jó szerencse nekem adta, arra törekszem, hogy helyesen vegyem hasznát, és hozzájussak az aranyhoz, aminek a nyomára vezet. Jupiter, add ide azt a szkarabeuszt.

– Mit?... A bogarat? Semmi kincsért!... Ha akarja, vegye elő maga!

Legrand komolyan és ünnepélyesen fölállt, és egy üvegdobozkából, amelybe a bogár be volt zárva, gondosan kivette, és elémtette. Gyönyörű szkarabeusz volt, akkoriban még a természetbúvárok előtt is ismeretlen, tehát tudományos szempontból nagy értékű. Hátán két kerek, fekete petty, és nem nagyon messze a két foltocskától egy harmadik, hosszabb. Szárnyai rendkívül kemények, csillogóak, és úgy fénylettek, mint az olvasztott arany. Olyan nehéz volt, hogy mindent összevetve nem hibáz-

tattam Jupitert a bogárról alkotott véleményéért. De hogy ezzel a véleménnyel Legrand is egyetértsen, azt bizisten mégsem voltam képes elhinni.

Miután a bogarat jól megnéztem, Legrand fellengősen így szólt:

– Hívtalak. Hívtalak, hogy segíts, és adj tanácsot a további lépésekre a *Sors* és a bogár ujjmutatása dolgában!

– Drága Legrandom! – kiáltottam fel közbevágva – azt hiszem, nem vagy jól, és jobban tennéd, ha vigyáznál magadra. Feküdj le, szívesen veled maradok néhány napig, amíg ki nem hevered. Lázas vagy...

– Nézd a pulzusomat – nyújtotta felém karját.

Az igazat megvallva, láznak nyomát sem találtam.

– Beteg lehetsz anélkül is, hogy lázad volna. Fogadj szót, és kövesd tanácsaimat. Először is feküdj le, másodszor...

– Tévedsz – szakított félbe –, olyan egészséges vagyok, ahogy ilyen izgatottan csak lehetek. Ha valóban azt akarod, hogy jól legyek, segíts elmulasztani az izgalmamat.

– S ezt hogy lehet?

– A dolog nagyon egyszerű. Jupiterrel még ma kirándulunk a szárazföldre, a dombok közé, és szükségünk van még egy megbízható emberre. Te vagy az egyetlen, akiben megbízhatunk. Akár sikerrel járunk, akár nem, egyaránt elmúlik az az izgalom, amit most bennem látsz.

– A legnagyobb örömmel – feleltem –, de igazán azt akarod mondani, hogy ennek a pokoli bogárnak valami köze van ehhez a dombvidéki kiránduláshoz?

– Feltétlenül!

– Márpedig, Legrand, én ilyen értelmetlen vállalkozásban nem veszek részt.

– Sajnálom... igazán sajnálom... akkor hát egyedül kell megpróbálnunk.

– Egyedül megpróbálni! Tisztára megőrültél! Várj! Mennyi ideig akarsz távol maradni?

– Talán egész éjszaka. Rögtön indulunk, és napfelkelte előtt okvetlenül visszatérünk.

– És megígéred nekem, becsületszavadra megígéred, hogy ha ez a rögeszméd elmúlt, és ez a bogárhistoria (jó istenem!) le van zárva, velem együtt hazajössz, és úgy követed tanácsaimat, mintha az orvosod volnék?

– Ígérem, ígérem! De most gyerünk, mert nincs egy pillanatnyi vesztegetni való időnk.

Nehéz szívvel követtem barátomat. Négy óra lehetett, amikor elindultunk, Legrand, Jupiter, a kutya és jómagam. Jupiternél volt a kasza és a három ásó. A világért se adta volna senkinek, de az volt a benyomásom, nem udvariasságból vagy buzgalomból, hanem inkább félelemből, nehogy valamelyik szerszám gazdája kezébe kerüljön. Irgalmatlanul rosszkedvű volt, és egész idő alatt más se hagyta el az ajkát, csak ez: „A feneette bogara.” Nekem két tolvajlámpást kellett cipelnem, Legrand beérte a szkarabeusszal, amelyet egy ostorszíj végére erősítve, menet közben ide-oda pörgetett, egy összeesküvő arckifejezésével. Mikor megfigyeltem barátom tébolyának ezt a végső és nyilvánvaló bizonyítékát, alig tudtam visszatartani könnyeimet. De mégis jónak láttam, hogy egyelőre belenyugodjam fantazmagóriáiba, legalább addig, amíg a siker reményével folyamodhatom erőteljesebb eszközökhöz. Hiába próbálkoztam, hogy valamit eláruljon a kirándulás céljáról. Miután rábírt arra, hogy elkísérem, jelentéktelenebb témákra nem akart szót pazarolni, és minden próbálkozásomra, kérdésemre csak azt felelte:

– Majd meglátjuk.

A kis sziget csúcsán csónakba szálltunk, így értük el a szárazföld meredek partját; északnyugati irányba haladva vad és elhagyott helyre jutottunk, ahol emberi életnek nyoma sem volt. Legrand nagy biztonsággal vezetett, s csak néha-néha állott

meg egy-egy pillanatra, hogy egyes jeleket, amelyeket korábbi kirándulásain maga ejtett, szem elől ne tévesszen.

Körülbelül két óra hosszat mentünk így, és napnyugtatót egy végtelenül szomorú, az eddiginél is sokkal komorabb pontra érkeztünk. Valami fennsíkféle volt ez, egy szinte megmászhatatlan, lábától a tetejéig sűrű erdő borította domb szomszédságában. A fák közt szanaszét hatalmas sziklatömbök heverték szélsőséges összevisszaságban. Olyan lazán nyugodtak a talajon, mintha bármely pillanatban legördülhetnének a völgybe, és mintha csak a fa tartaná őket vissza, amelynek nekitámaszkodnak. A szétágazó mély szakadékok még komorabban ünnepi hangulatot adtak a színnek.

A természetes fennsíkot, amelyre felkapaszkodtunk, oly sűrűn és kuszán nőtte be az alacsony málnabozót, hogy áthatolni rajta lehetetlen lett volna a kasza nélkül; de Jupiter, gazdája útmutatása szerint, utat vágott nekünk egy hatalmas tulipánfa tövéig, mely vagy nyolc tölgyfa közül emelkedett ki magasra. Soha szebb fát még nem láttam, törzse, lombja gyönyörű volt, ágai terebélyesek, egészében méltóságteljes. Amikor a fához érkeztünk, Legrand megkérdezte Jupitertől, fel tudna-e mászni rá? Az öreg néger egy pillanatra meghökkent a kérdéstől, és nem felelt. Majd lassú léptekkel odament a fához, körüljárta, és percekig szemlélgette nagy figyelemmel. Amikor vizsgálódása véget ért, kurtán válaszolt:

– Igen, uram, Jup minden fát megmászik, ami csak eléje kerül.

– Akkor rajta hát, fel olyan szaporán, ahogy csak tudsz, mert nemsokára nem látjuk a sötétségtől, hogy mit csinálunk.

– Meddig másszak? – kérdezte Jupiter.

– Csak eriggy neki a törzsnek; majd megmondom, hogy merre mássz és mit csinálj!... Igaz... megállj egy pillanatra... a bogarat vidd magaddal.

– A bogarat? Az aranybogarat? – kiáltott fel elkeseredetten

a néger, és hátrahúzódott. – Hogy azt vigyem magammal a fára? Nem... nem... nem!

– Hallod-e, Jup, te nagy melák néger, ha nem mered a kezeden felvinni ezt az ártalmatlan kis döglött bogarat, vidd fel zsinegen lógatva... de ha így vagy úgy nem viszed, kénytelen leszlek úgy kupán vágni ezzel az ásóval, hogy...

– Ugyan, ugyan, úrfi! – dadogta Jup szégyenlős engedékenységgel. – Mindig tréfát űz szegény öreg négerből! Hiszen csak bolondoztam. Hogy én félek a bogártól? Ugyan, mit árthat nekem az a bogár?

Óvatosan ujjai közé fogta a zsineg legvégét, amennyire csak tehetett, olyan messzire tartotta magától, és nekiindult a fának.

A *Liriodendron Tulipiferum*, az amerikai erdők legnagyobbja, fiatal korában egészen sima, és gyakran igen magasra nő anélkül, hogy oldalágakat hajtana. Öregebb korában törzse csomós és egyenetlen lesz, kurta kis ágak ütköznek ki oldalán, és mint ebben az esetben is, inkább látszatra nehéz megmászni, mint a valóságban. Jupiter, amilyen szorosán csak tudta, hozzátapadt térdével és karjával a roppant törzshöz, kezével minden kínálkozó támaszpontot megkeresett, lábujjával kapaszkodott; többször is hajszálon múlt, hogy le nem esett, de felküzdötte magát az első vastagabb ágig, és ott megpihent, mintha a feladatot már megoldotta volna. Valóban, a vállalkozás kockázatosabb részén már átesett, bár most vagy hatvan-hetven lábnyira volt a földtől.

– És most? – kiáltott le.

– Csak tovább, mindig a legvastagabb ágon, itt, ezen az oldalon! – mutatta Legrand, és a néger rögtön engedelmeskedett, ha nem is minden nehézség nélkül.

Feljebb és feljebb mászott, úgyhogy végül eltűnt a magasban. A sűrű levelek eltakarták zömök alakját. Hangja mintegy visszhangként verődött felénk:

– Milyen magasra kell még mennem?

– Milyen magasan vagy most? – kiabált vissza Legrand.

– Olyan magasan, hogy a fa tetejéről a tiszta eget láthatom – felelte vissza a néger.

– Semmi közöd az éghez, figyelj arra, amit mondok. Nézz le ezen az oldalon a törzsre, és számold össze, hány ág van alattad. Hány ágat hagytál magad mögött?

– Egy-kettő-három-négy, öt...öt nagy ágon jutottam túl... bizony, öt hatalmas ágon ezen az oldalon.

– Akkor mássz eggyel feljebb!

Néhány perc múlva újra hallatszott a hang, jelentve, hogy elérte a hetedik ágat.

– Jól van, Jup! – kiabálta most láthatóan nagy izgalommal Legrand. – Akkor kússz előre az ágon, amennyire csak lehet, és ha valami furcsát láatsz, szólj!

Ha még egy parányi kétségem is maradt az iránt, hogy szegény barátom megháborodott, most az is teljesen eloszlott. Őrült! Teljesen megőrült! – és komoly gondban voltam, hogy milyen úton-módon csalom majd haza innen. Mialatt ezen tűnődtem, és mérlegeltem a dolgokat, újra lehallatszott Jupiter hangja:

– Nem merek... tovább nem lehet... ez az ág egészen elhalt, száraz...

– Azt mondd, *elhalt*? Száraz? – kiáltotta Legrand remegő hangon.

– Bizony, uram, száraz, mint a tapló. Soha ebből a legkisebb levél se hajt ki...

– Az isten szerelmére, mit csináljak most? – kérdezte Legrand, láthatólag a legnagyobb kétségbeesésben.

Boldogan, hogy végül is alkalmam nyílt megszólalnom, sietve ajánlottam:

– Gyere, menjünk haza, feküdj le! Gyere... Hiszen érted... Már későre jár, és tudod, hogy mit ígértél?

Rám se hederítve kiáltotta:

– Jupiter, hallasz?

– Igen, egészen tisztán.

– Vedd elő a késed, vágd az ágba, hogy igazán olyan korhadt-e?

– Korhadt ez, uram, bizony korhadt! – kiáltotta vissza a néger néhány perc múlva. – De nem olyan korhadt, mint ahogy az ember első látszatra gondolná. Ha egyedül volnék, meg is kísérelném, hogy tovább mászzak rajta.

– Ha egyedül volnál? Nem értek.

– Hát a bogár... a bogár! Nagyon nehéz, bizony isten! Talán jobb volna, ha ledobnám, akkor ez az ág nem törne le egy szál néger alatt.

– Te bűdös disznó! – kiabálta Legrand hevesen. – Hogy mersz ilyesmit csak mondani is? Nem éled túl a mai napot, letöröm a derekad, ha le mered dobni a bogarat! Ide hallgass, Jup! Hallod, amit mondok?

– Hallom, hallom, de azért nem kell így kiabálni szegény négerrel!

– Jó, jó! Hát figyelj! Ha olyan messzire mászol az ágon, amennyire csak tudsz, anélkül, hogy veszélyeztetnéd az életed, és nem dobod le a bogarat, kapsz tőlem egy ezüstdollárt, rögtön, amikor lejössz.

– Akkor jó! Nagyon rendben van! – vágott rá rögtön a néger. – Már egészen a végén vagyok.

– Egészen a végén? – kiabálta izgatottan, szinte félelemmel Legrand. – Azt mondod, hogy egészen az ág végén vagy?

– A végén... a végén... Na né! Óóóó! Hát ez mi a csoda? Mi van itten? Óóóóó!

– Van valami?... Ugyan, micsoda? – kiáltott fel Legrand végtelen örömmel.

– Hát bizony, semmi más, csak egy koponya. Valaki itt hagyta a fejét a fán, és a varjak, bizisten, lecsipkedték róla a húst mind egy csöppig.

– Azt mondd, hogy egy *koponya*?... Nagyszerű! Mi tartja a fán? Mivel van odaerősítve?

– Koponya az, bizony koponya!... Hogy mi tartja? Szavamra, jobban meg kell nézned... Egy nagy szög! Az van a koponyába verve, az tartja a fán.

– Akkor hát, Jupiter, ha úgy van, ahogy mondd, figyelj rám, és tedd pontosan azt, amit mondok. Hallod-e?

– Hallom.

– Figyelj hát! Keresd meg a koponya bal szemét.

– Halló! Hó, ez aztán jó! A koponyának nincs már se jobb szeme, se bal.

– Ostoba fickó! Hát nem tudod, hogy melyik a jobb kezed és melyik a bal kezed?

– Hogyne tudnám, nagyon is tudom. A bal kezem az, amelyikkel fát vágok.

– Persze, te mafla, mert balog vagy! A bal szemed azon az oldalon van, amelyiken a bal kezed. Hát most eszerint keresd, és azt hiszem, rátalálsz a koponya bal szemére, vagy legalábbis arra a helyre, ahol a bal szeme valaha volt. Megtaláltad?

Hosszú szünet következett. Jup végre megszólalt:

– Halló, csak azt szeretném tudni, hogy a koponya bal szeme azon az oldalán van-e, amelyiken a bal keze?... mert én egy fia kezet se látok. De sebaj, ne féljen, már megvan a bal szem... Itt a bal szem! Mit csináljak vele?

– Ereszd le a bogarat a szemnyíláson át, ameddig a fonál csak engedi, de vigyázz, hogy el ne eresz, és le ne essék.

– Megvan, Will úrfi! Könnyen átfér a likon... látni odalentről?

Jupiterből a párbeszéd alatt semmit se lehetett látni, úgy eltakarták a lombok, de amerről a hang hallatszott, már látható lett a bogár, amint ott lógott a fonál végén, és siklott lefelé, mint egy csiszolt aranyrög a leszálló nap sugaraiban, amelynek alkonyi fénye megvilágította a helyet, amelyen álltunk. A szkara-

beusz tündöklőn lógott az ágak között, és ha Jup elengedte volna, éppen a lábunkhoz esik. Legrand most hirtelen megragadta a kaszát, és mintegy három-négy yardos kört vágott, hogy megtisztítsa a teret közvetlenül a bogár alatt, és miután ez megtörtént, ráparancsolt Jupiterre, hogy engedje el a fonalat és jöjjön le a fáról.

Épp ott, ahol a bogár földet ért, nagy-nagy gonddal bevert egy cöveket, és zsebéből mérőszalagot vett elő. A szalagot ráerősítette a fatörzsnek a cövekhez legközelebb eső részére, azután legombolyította, míg el nem érte a cöveket, és továbbhúzta, ötvenlábnyira abban az irányban, amelyet a fa és a cövek meghatározott. Jupiter vágta előtte a bozótot. Ott újabb cöveket vert a földbe, és ekörül vagy négy láb átmérőjű kört rajzolt. Jupiternek is, nekem is ásót nyomott a kezünkbe, maga is ásót ragadott, és megkért, hogy nyomban lássunk neki az ásásnak.

Ami igaz, az igaz, sohasem volt ínyemre az ilyen mulatság, és most is legszívesebben visszautasítottam volna; már majdnem ránk szakadt az éjszaka, fáradt is voltam a sok gyaloglástól, de nem ellenkezhettem, mert féltem, hogy a visszautasítás megzavarhatná szegény barátom lelki nyugalját. Ha számíthattam volna Jupiter segítségére, egy percig sem haboztam volna, hogy erőszakkal kíséreljem meg hazavinni az örült Legrandot, de túlságosan is jól ismertem az öreg négert, semhogy a segítségét reméljem, ha gazdájával birokra kelek. Kétségtelen, hogy barátom az elásott pénz és drágaság délvidéken annyira elterjedt babonájának áldozata lett. Képzeletét még csak megsarkantyúzta a talált szkarabeusz, vagy tán az a makacsság, mellyel Jupiter állandóan azt hangoztatta, hogy „a bogár: színarany”. Őrületre hajló elmét az efféle állítás könnyen félrevezethet, különösen, ha összevág valami korábbi, dédelgetett rögeszmével. S ekkor eszembe jutott, hogy szegény fiú arról beszélt: a bogár mutatja majd meg az ő szerencséjét. Mindezt átgondoltam, és leverve, megrökönyödve mégis arra az elhatározásra jutottam,

hogy nem erőszakoskodom, sőt azzal fordítom jóra a rosszat, hogy minél nagyobb eréllyel nekilátok az ásásnak, és így csakhamar a tulajdon szemével győződhetik meg róla a szerencsétlen, hogy lázálma csak képzelődés, és semmi köze a valósághoz.

A lámpákat meggyújtottuk, és jobb ügyszhez méltó buzgalommal fogtunk munkához. S ahogy a fénysugár ránk és szerszámokra hullott, arra kellett gondolnom, milyen festői látvány lehet most kis csoportunk, s hogy milyen különösnek és gyanús-nak tűnhetne munkánk egy kívülálló szemében, aki éppen erre vetődne.

Két óra hosszat ástunk megszakítás nélkül. Beszélni alig beszéltünk, leginkább az hozott ki sodrunkból, hogy Legrand kutyája izgatottan csaholva és lihegve ugrált körülöttünk, és figyelte munkánkat. Végül is olyan nyugtalan lett, és olyan zajt csapott, hogy attól kellett tartanunk, felkelti valaki arrajáró figyelmét. Legrand félt ettől, de én bizony nagyon örültem volna, ha valaki megzavar bennünket, és segít abban, hogy szegény barátomat hazavigyük. Jup végül is csöndet teremtett; kimászott a gödörből, és nadrágtartója egyik szárával bekötötte a kutya száját. Azután kajánul kuncogva visszatért munkájához.

Két óra elteltével lejutottunk vagy ötlábnyi mélyre, de kincsnek még nyomára sem bukkantunk. Nagy szünet következett, és már azt reméltem, hogy a szomorú tréfa véget ért. De Legrand, bár szemmel láthatóan csalódott és elégedetlen volt, megtörölte verejtékező homlokát, és újra nekilátott. Teljesen fölástuk a négy láb átmérőjű kört, sőt túl is mentünk rajta, és ott is leástunk vagy két láb mélyre. De nem bukkantunk semmire. Az aranyásó, akit őszintén szántam, végül is a legkeserűbb csalódás jeleivel arcán, lassan és vonakodva kimászott a gödörből, s fölvette a kabátját, amelyet a munka kezdetén ledobott. Én hallgattam, Jupiter pedig gazdája egy intésére kezdte összeszedni a szerszámokat. A kutyáról is levettük a nadrágtartó-szájkosarat, és nyomott csendben hazafelé indultunk.

De alig tettünk meg néhány lépést, amikor Legrand hangos káromkodással Jupiterre vetette magát, és galléron ragadta. A meglepett néger ijedten tátotta ki száját, szeme kimeredt, el-ejtett ásót, kaszát, és térdre rogyott.

– Te csirkefogó! – sziszegte Legrand, minden egyes szótagot külön sűvítve. – Te bűdös, fekete ördög!... Mutasd meg, mutasd meg most, minden gondolkodás nélkül, melyik a bal szemed!

– Engedjen el, Will úrfi!... Hát nem ez a bal szemem? – hö-rögte a megrémült Jupiter, és rátette, kétségbeesett makacsság-gal szorította kezét a *jobb* szemére, mintha attól tartana, hogy Legrand oda akar sújtani.

– Mindjárt gondoltam!... Tudtam! Hurrá! – kiáltott Leg-rand. Eleresztette a négert, nagyokat rikoltott, és ugrándozott örömében Jup legnagyobb ámulatára. A vén szolga feltápász-kodott, s hol felém, hol gazdája felé forgatta szemét.

– Fordulj, visszamegyünk! – mondta végül is Legrand. – A játszma még nem veszett el! – És visszavezetett bennünket a tulipánfához.

– Jupiter – kérdezte, mikor a fa lábához értünk –, gyere ide, és mondd meg, hogy a koponya arccal lefelé vagy felfelé van a faágra szögezve?

– Felfelé!... Persze hogy felfelé, úgyhogy a varjak könnyen kicsíphették a szemét.

– Akkor mondd meg hát, hogy ez vagy ez a szeme volt az, amelyen keresztül leengedted a bogarat!

És megbökte Jupiter mindkét szemét.

– Ez a szem volt, bizony isten... A bal szem, ahogy mon-dtam!... – És a néger újra jobb szeméhez emelte kezét.

– Így rendben is lesz! Kezdhethük előlről!

Legrand, akinek örületében már határozottan látszott a rend-szer, most lehajolt, kihúzta a cöveket, amelyet oda vert, ahol a bogár a földet érte, és körülbelül három hüvelykkel előbbi helyé-től nyugat felé újra a földbe verte. Majd vette a mérőzsinórt, és

kifeszítette a fának a cövekhez legközelebb eső pontja meg a cövek közt, azután ezt a vonalat ötvenlábnyira meghosszabbítva, megint kijelölt egy pontot, amely több yardnyi távolságra volt attól a ponttól, ahol az előbb ástunk.

Az új pont körül az előbbinél valamivel nagyobb kört rajzolt, azután újra munkához láttunk ásóinkkal. Borzasztó fáradt voltam, de magam sem tudtam miért, éreztem, hogy már nincs ellenemre ez a kényszerű munka. Sőt, mondhatnám, kíváncsivá tett és izgatott az ügy. Legrand viselkedésében, minden furcsasága és különössége mellett is, volt valami előrelátás, biztonság, ami rám is hatott. Szorgalmasan ástam, és néha azon kaptam magam, hogy már én is látni akarom, vagy látni vélem a képzelt kincset, amely után szerencsétlen barátom kutat. Újra eltelt vagy másfél óra; éppen megint ilyen gondolatok keringtek izgatott agyamban, amikor a kutya dühös vonítása megállított bennünket. Nyugtalanosságát első ízben, amikor Jupiter bekötötte a száját, szeszély vagy játékos izgalom okozta, most azonban volt valami fájdalom és komolyság a hangjában. Jupiter újra le akarta kötni, de a kutya dühösen ellenállt, és a gödörbe ugorva vadul kaparni kezdett. Néhány pillanat múlva egy csomó emberi csont, két teljes csontváz került elő – a csontok között néhány fémgomb és elmállott, porladó szövetfoszlányok. Néhányszor még bevágtuk ásónkat a földbe: ekkor egy széles spanyol kés pengéje és három-négy arany- és ezüstpénz került felszínre.

Az aranypénzek láttára Jupiter alig tudta örömét visszafojtani, de gazdája arcán a legmélyebb csalódás tükröződött. Mégis sürgetett, hogy folytassuk a munkát; s alighogy ezt kimondta, megbotlottam és elestem. Csizmám orra ugyanis beleakadt egy vasgyűrűbe, amely félig elrejtve feküdt a laza föld alatt.

Derekasan nekiláttunk a dolognak; soha izgalmasabb tíz percet még nem éltem át. E tíz perc alatt egy hosszú faládáról takarítottuk le a földet. A fa tökéletesen ép és csodálatosan kemény volt, mintha hajdan megkövesítették volna valamivel, talán

merkurikloriddal. A láda három és fél láb hosszú, három láb széles, két és fél láb mély volt. Kovácsoltvas pántok fogták le, s mint a rács zárták körül. Mindkét oldalán három-három, összesen tehát hat vasgyűrű lógott le róla, azzal a rendeltetéssel, hogy hat ember megfoghassa és felemelhesse. Megfeszítettük minden erőnket, de éppen hogy csak mozdítani bírtuk. Beláttuk, hogy ezt a nagy, súlyos terhet nem emelhetjük ki. Szerencsére a láda fedelét csak két tolózár zárta el. Elhúztuk – s közben reszkettünk és ziháltunk a nyugtalanságtól. Egy szempillantás, és kimondhatatlan értékű kincs ragyogott előttünk. Amint a lámpák sugara a gödörre hullott, az egymás hegyébe hányt arany és drágakő úgy fénylett-csillogott, hogy a szemünk szinte káprázott bele.

Meg se kísérem, hogy leírjam az érzéseket, amelyek elárasztottak. Természetesen a megdöbbenés volt a legerősebb. Legrandot, látszott, kimerítette az izgalom, alig szólt néhány szót. Jupiter arcán fakó, szürke sápadtság ömlött el, már amennyire egy néger elsápadhat. Úgy állt, mintha villám sújtotta vagy mintha kővé dermedt volna. Majd térdre rogyott a gödörben, meztelen karját könyökig az aranyba vájta, és valósággal fürdött benne. Végül mély sóhajjal, mintha csak magának beszélne, így kiáltott fel:

– És ez mind... mind az aranybogár ajándéka!... A drága kis aranybogaré, a szegény kis aranybogaré, amellyel én olyan komisz voltam... Mondd, te komisz néger, nem szégyelled magad? Mondd csak, te cudar!... Felelj!

De végre ideje volt, hogy a gazdát és szolgáját ráébresszem: sürgősen el kell szállítanunk a kincset. Már későre járt az idő, nagyon kellett igyekeznünk, hogy napkelte előtt még hazaszállítsuk. Nehéz volt eldönteni, mit tegyünk, és sok időt vesztegettünk el a tanácskozással, annyira meg voltunk valamennyien zavarodva. Végre kiszedtük a láda tartalmának kétharmadát, ami lehetővé tette, hogy ügyel-bajjal a ládát is kiemelhessük a gödörből. A kiemelt kincset a bokrok közé rejtettük, és Jupiter

a kutyának megmagyarázta, hogy őrhelyéről ne mozduljon el, és ne ugasson, életjelt ne adjon, míg vissza nem jövünk. Azután, ahogy bírtunk, siettünk haza a ládával. Nagy cipekedés után, éjfél után egy órakor értünk a kunyhóba. Olyan fáradtak voltunk, hogy nem tellett már több az erőnktől. Kettőig pihentünk tehát, ettünk valamit, majd újra nekiindultunk a hegyeknek három jókora zsákkal felszerelve, amely – szerencsénkre – akadt a kunyhóban. Valamivel négy óra előtt odaértünk újra a gödörhöz, az ott maradt kincset lehetőleg egyenlően elosztottuk egymás közt, és a gödröt úgy hagyva, ahogy volt, hazafelé vettük utunkat. Aranyterhünkkel akkor értünk a kunyhóhoz, amikor a hajnal első gyenge sugarai felcsillantak kelet fakoronái felett.

Tökéletesen kimerültünk, de az átélt izgalom mégsem hagyott pihenni. Három- vagy négyórai nyugtalan, zavaros szendergés után felriadtunk, hogy tüzetesebben megvizsgáljuk a kincset.

A láda csordultig tele volt, s mi az egész napot, sőt a rákövetkező éjszaka nagy részét is tartalma átvizsgálásának szenteltük. A sokféle drágaságot minden rendszer vagy osztályozás nélkül hordhatták egybe, összevissza tárgyak halmaza volt a kincs. Miután mindent gondosan számba vettünk, rádöbbenünk, hogy sokkal gazdagabbak vagyunk, mint első pillanatban hittük. Csak aranypénzünk több volt mint 450 000 dollár – a pénzt és az érmék értékét hozzávetőleges pontossággal az érvényes árfolyam szerint számítottuk. Ezüstpénznek nyoma sem volt, arany volt mind, valamennyi régi, és más-más eredetű. Francia, spanyol és német pénz, néhány angol guinea, ezenkívül egy-két idegen, amelyet eddig sohasem láttunk. Akadt közöttük egynéhány igen nagy és súlyos érme, de olyan kopott, hogy felírását el sem tudtuk olvasni. Amerikai pénz nem volt egy darab sem. Az ékszerek értékét már nehezebb volt megbecsülni. Volt egy csomó gyémánt, közülük nem egy feltűnően nagy és finom csiszolású – összesen száztíz darab –, de jelentéktelen egy sem akadt közöttük. Azután tizenyolc különösen ragyogó tűzű

rubin, háromszáztíz nagyon szép smaragd, huszonegy zafír és egy opál. Látszott, hogy ezeket az ékszereket úgy tördelték ki foglalatukból és dobálták a ládába. A foglalatokat is megtaláltuk, külön is raktuk őket a többi aranytól; kalapáccsal összevissza voltak verve, hogy fel ne lehessen ismerni. Ezenkívül rengeteg színarany ékszer és dísz tárgy – körülbelül kétszáz tömör aranygyűrű és fülbevaló, egész sereg lánc, ha jól emlékszem, harminc is lehetett, nyolcvanhárom igen nagy és nehéz kereszt, öt nagy értékű aranyfüstölő, egy káprázatos, szőlőlevelekkel és bacchanáliák képével kivert puncsostál, két remekmívű kardmarkolat és sok más kisebb drágaság, amelyekre már nem is emlékszem. Körülbelül háromszázötven fontot nyomott angol súlyban, ha nem számítottuk hozzá azt a százkilencvenhét pompás aranyórát, amelyet ugyancsak a ládában találtunk. Közöttük volt három, amely külön-külön legalább ötszáz dollárt ért. Nem egy már nagyon régi volt, szerkezetét kimarta a rozsdá, és mint óra hasznavehetetlenné vált, de ékkövekkel kirakott háza mégis nagy értéket jelentett. Mindent összevéve: a talált kincset aznap éjszaka másfél millió dollárra becsültük. Később, amikor jó részét eladtuk (néhányat persze magunknak is megtartottunk), megtudtuk, hogy sokkal nagyobb az értéke.

Amikor végre befejeztük a leltározást, és izgalmunk már lecsillapodott, Legrand érkezettnek látta az időt, hogy beavasson az eset minden részletébe, annál is inkább, mert látta, hogy szinte halálos türelmetlenséggel várom elbeszélését.

– Emlékszel arra az estére – kezdte –, amikor odaadtam neked a szkarabeusz nyers vázlatát. Arra is emlékszel, mennyire kihozott a sodromból, hogy makacsul halálfejhez hasonlítottad. Első pillanatban azt hittem, ugratsz, de később eszembe jutottak a bogár hátán azok a különös pontok, és arra a meggyőződésre jutottam, hogy valami igazad lehet. Mégis fájt, hogy kicsúfolod rajzomat, mert tehetséges rajzoló hírében állok, és bosszúságom-

ban már össze akartam gyűrni a pergamendarabot, hogy a tűzbe dobjam.

– Azt a papirost gondolod?

– Nem, az nem volt papiros! Első pillanatra én is annak hittem, de rájöttem, hogy rendkívül vékony pergamen. Emlékezz csak vissza, milyen piszkos volt! Hát, amint éppen össze akartam gyűrni, pillantásom mintegy önkéntelenül a vázlatra esett, te is odanéztél, és legnagyobb csodálkozásomra én is halálfejet láttam ott, ahova a bogarat rajzoltam. Ez annyira meglepett, hogy megzavart a logikus gondolkodásban. Annyi bizonyos volt, hogy rajzom a részletekben nagyon eltért a koponyától, ha nagy általánosságban hasonlított is rá némileg. Gyertyát gyújtottam, és a szoba másik sarkába ülve, közről kezdtem vizsgálgatni a pergament. Mikor megfordítottam, hátul ott volt a vázlatom, úgy, ahogyan megrajzoltam. Első gondolatom inkább meglepetés volt, mint gondolat. Meglepett az a véletlen tény, hogy közvetlenül az én szkarabeuszom alatt, a pergamen másik oldalán egy ugyanolyan nagyságú és körvonalú halálfej rajza áll. Ez a véletlen, a dolgoknak ez a rendkívüli egyezése néhány percre egészen megdöbbenett. Az ilyenféle véletleneknek rendszerint ilyen a hatásuk. Az ész küszködik, hogy valami következtetést vonjon le, hogy magyarázatot találjon, és mivel nem talál megoldást, hirtelen mintha megbénult volna! De amikor kábulatomból magamhoz tértem, fokozatosan meggyőződéssé érlelődött bennem valami, ami az eredeti véletlennél is erősebben megdöbbenett. Kezdtém visszaemlékezni, és már határozottan, egészen pontosan tudtam, hogy amikor a pergament magam elé tettem, kisimítottam, és a szkarabeuszt rárajzoltam, a túlsó oldalán nem volt semmiféle rajz. Mert mielőtt rajzolni kezdtem (ebben egészen bizonyos voltam), mind a két oldalát megnéztem, hogy melyik tisztább. Ha a koponya rajza ott lett volna, bizonyára észreveszem. Rejtéllyel álltam szemközt, amelyet megmagyarázni hirtelenében nem tudtam. De már az első pillanatban

intellektusom elrejtett és titkos zugaiban halvány fény csillant, mint a szentjánosbogárka: annak az igazságnak és felismerésnek a fénye, amely tegnap este olyan nagyszerű és ragyogó igazolást nyert. Fölkeltem helyemről, és gondosan eltéve a pergamendarabot, minden következtetést és fontolgotást abbahagytam, hogy majd egyedül folytatom tovább.

Amikor elmentél, és Jupiter elaludt, leültem, és módszeresen fontolóra vettem a dolgot. Mindenekelőtt azzal kellett tisztába jönnöm, hogy miképpen került hozzám a pergamen. A hely, ahol a szkarabeuszt találtuk, a szigettől mintegy mérföldnyire esik keletre a szárazföldön, és csak valamivel magasabb a legmagasabb dagályszintnél. Mikor a bogarat meg akartam fogni, úgy megcsípett, hogy kínomban elejtettem. Jupiter, mielőtt megfogta volna a feléje menekülő szkarabeuszt, szokott óvatosságával valami falevelet vagy más effélét keresett, hogy azzal nyúljon hozzá. Egyszerre vettük észre a pergamendarabot, amelyet első pillanatban papirosnak néztünk. Félig eltemetve hevert a homokban, csak egy csücske látszott ki. A papiros szomszédságában néhány deszkalap is hevert, valami partra vetett mentőcsónak darabjai. A palánkdeszkák már a felismerhetetlenségig elkorhadtak. Nagyon régen kerülhettek oda.

Jupiter felkapta a papirost, azzal óvatosan megfogta a bogarat, és ideadta nekem. Nemsokára hazaindultunk, útközben G. hadnaggyal találkoztunk, megmutattam neki a szkarabeuszt, és ő elkérte, hogy magával vihesse az erődbe. Odaadtam, ő mellényzsebébe dugta, a pergamendarab pedig nálam maradt. A hadnagy talán attól tartott, hogy meggondolom a dolgot, legjobb lesz hát minél hamarabb odébbállni a zsákmánnyal, és nem törődött a papirossal, amelybe be volt csavarva. Hiszen tudod, mennyire érdekli minden, ami a természetrajzzal összefügg. Én a pergament valószínűleg egészen gépiesen és semmire sem gondolva dugtam zsebemre.

Arra is emlékszem, hogy mikor az asztalhoz mentem, hogy

lerajzoljam a bogarat, nem találtam papírt sem a fiókban, sem másutt. Valami régi levelet kerestem hát a zsebemben, és így akadtam rá a pergamendarabra. Ezt azért mondom el ilyen részletesen, hogy te is tisztában légy a körülményekkel: miképpen került birtokomba a pergamen! Mert ezek a körülmények rendkívüli erővel hatottak rám.

Bizonyára hóbortosnak tartasz, de ekkor már megrögződött bennem valami *összefüggés* gondolata. Egy hosszú lánc két szemét máris összekapcsoltam. Az egyik: a csónak roncsai a magányos, elhagyott tengerparton, a másik: nem messze a csónaktól egy darab pergamen... *Pergamen, nem pedig papiros!*... Amelynek egyik oldalára halálfej van rajzolva. Azt kérdezed, hol itt az összefüggés? Amire azt felelem, hogy a koponya, vagyis a halálfej a kalózok jól ismert címere. Minden ütközetben halálfejes lobogót tűztek ki.

Mondtam már, hogy amire rajzoltam, pergamen volt, és nem papír. A pergamen tartós, majdnem elpusztíthatatlan. Jelentéktelen dolgokat ritkán jegyeznek fel pergamenre; a rendes, mindennapi használathoz, akár rajzhoz, akár íráshoz, sokkal kényelmesebb is papírt használni. Töprengésem arra vezetett, hogy a halálfejnek jelentőséget – célzatot – tulajdonítsak. Természetesen nem hagytam figyelmen kívül a pergamen *alakját* sem. Igaz, hogy egyik sarka valamilyen véletlen folytán leszakadt, de azért az eredeti alakja hosszúkás volt, olyan szelet, amely rendszerint arra szolgál, hogy valami fontosat följegyezzenek rá, és gondosan megőrizték.

Félbeszakítottam Legrandot:

– De hiszen azt mondtad, hogy a koponya nem volt a pergamendarabkán, amikor a bogarat rárajzoltad. Honnan veszed akkor, hogy a csónak összefüggött a koponyával, amikor ez utóbbi csak később jelent meg a pergamenen, tudja isten, kinek vagy minek a jóvoltából? Miután már te lerajzoltad a szkarabeuszt!

– Éppen ez az! – válaszolt élénken Legrand. – Ez a rejtély nyitja. Mondhatom, a megoldás viszonylag nem is volt nehéz. Következtetésem biztos volt, és csak egy eredményre vezethett. Így gondolkoztam: mikor a szkarabeuszt rajzoltam, a pergamenen nem volt látható a halálfej. Amikor elkészültem rajzommal, odaadtam neked, és alaposan figyeltelek, míg vissza nem adtad. Te tehát nem rajzolhattad rá a halálfejet, más pedig nem volt jelen. Nem volt hát emberi kéz műve, és mégis ott volt előttem.

Töprengésemnek ezen a pontján összegeztem mindent, ami akkor velem és körülöttem történt, és felsorakoztattam a legapróbb jelenségeket is. Az idő – ó, ritka és szerencsés véletlen! – csípős volt, és a kandallóban vidám láng lobogott. Én, a mozgástól még fölhevülten, az asztal mellett ültem, de te közel húztad a széked a tűzhöz. Abban a percben, amikor a pergamendarabot odaadtam neked, és te meg akartad nézni, Wolf, az új-fundlandi bejött a szobába, és a válladra ugrott. Bal kezeddal megsimogattad, el akartad tolni, míg jobb kezed a pergamennel akaratlanul a térdedre hanyatlott, és közel került a tűzhöz. Már-már azt hittem, hogy belekap a láng, már szólni is akartam, de visszahúztad a kezed, és vizsgálgatni kezdted a rajzot. Minderre egészen határozottan visszaemlékeztem, és egyszeriben megvilágosodott előttem, hogy a *meleg* hozta napvilágra a pergamendarabon a halálfejet. Nagyon jól tudod, hogy öröktől fogva voltak és vannak olyan vegyszerek, amelyekkel láthatatlanul lehet írni, és az írás csak akkor válik olvashatóvá, ha tűz fölé tartjuk. Ha kobaltokloridot királyvízben feloldunk, és négyszer olyan súlyú vízzel felhígítjuk, kitűnő titkos tinta válik belőle, kék színű, eltűnő. Ha meg biberitet oldunk salétromsavban, vörös tintát kapunk. Ezek a tinták elszíntelenednek, és szabad szemmel olvashatatlanná válnak, ha megszáradnak, de újra előtűnnek és olvashatók lesznek, ha az írást a meleg előcsalja.

Most gondosan megvizsgáltam a halálfejet. A halálfej kör-

vonalai, a pergamen széléhez közelebb, sokkal tisztábban és élesebben rajzolódtak ki, mint a belső vonalak. Ebből arra következtettem, hogy a rajzot nem érte egyformán a meleg. Azonnal tüzet gyújtottam, hogy az egész lap egyenletesen fölmelegedjék. Ez azzal az eredménnyel járt, hogy a koponya halványabb vonalai is jobban előtűntek, sőt később észrevettem, hogy a pergamenszelet másik végén, rézsútosan szemben a koponyával, egy másik rajz bontakozik ki, amelyet először kecskének néztem. Gondosabban megvizsgálva rájöttem, hogy kecske ugyan, de még csak gida.

– Haha! – nevettem, s hozzátettem: – Tudom, nincs jogom, hogy kinevessetek, másfél millió dollár túlságosan is komoly dolog ahhoz, hogy ki lehessen nevetni: de kérlek, csak nem akard azt mondani, hogy a csónak és a halálfej két láncszemét a kecske újabb láncszemmel gazdagítja? Csak nem akard azt mondani, hogy a kalózok és a kecske között összefüggés van? A kalózoknak, tudomásom szerint, semmi közük a kecskéhez; a kecske parasztállat.

– De hiszen hangsúlyoztam, hogy nem kecske volt.

– Hát gida!... Majdnem egykutya!

– Kecské angolul „goat”, gida pedig „kid”. És ez a mi esetünkben óriási különbség. Bizonyára te is hallottál már egy Kidd nevű kalózkapitányról. A kecskegida rajzában ösztönszerűleg valamilyen jelképet, hieroglifát láttam. Hogy aláírás, arra a helyzetből következtettem. A halálfej meg úgy helyezkedett el a másik sarokban, mint valamilyen bélyeg vagy pecsét. De rettentően zavarba hozott, hogy hiányzott a többi – az elképzelt okmány maga, a szövegmagyarázathoz szükséges szöveg.

– Gondolom, arra számítottál, hogy a pecsét és az aláírás között valami levélszöveget találsz.

– Valami ilyesmit. Tény az, hogy teljesen eltöltött annak ellenállhatatlan előérzete, hogy rövidesen nagy szerencse ér. Nem is tudom, miért. Talán inkább vágyódás volt, mint hit. És

akár hiszed, akár nem, Jupiter ostoba fecsegése, hogy a bogár színarany, kimondhatatlanul hatott a képzeletemre. És azután a véletlenek sorozata... ez mind olyan rendkívüli volt. Neked nem tűnt fel, hogy éppen ez az egy nap volt hűvös, olyan hűvös, hogy tüzet kellett gyújtani, meg hogy a kutya épp akkor ugrott be a szobába?... Ha nincs tűz, vagy ha véletlenül nem jön be a kutya, sohasem tűnik elénk a halálfej, és soha nem találjuk meg a kincset.

– Folytasd, folytasd.

– Kérlek... Bizonyára te is hallottál róla, hiszen ezer formában ezer mendemonda meséli, hogy valahol az Atlanti-óceán partján Kidd kapitány és cimborái kincset ástak el. Ezeknek a meséknek biztosan volt valami alapjuk. És hogy ez az elásott kincs még *nem* került napfényre, annak szerintem legjobb bizonyítéka az volt, hogy a mesék és legendák még élnek, folytatódnak, szájról szájra járnak. Ha Kidd csak éppen egy időre rejtette volna el zsákmányát, azután pedig kiásta és magával vitte, a róla szóló mesék elhallgatnak, és nem szállnak át változatlan formában napjainkra. Figyeld meg, e mesék mind kincskeresőről, nem kincstalálóról szólnak. Ha a kalóz elvitte volna a pénzét, az egész ügyről nem beszéltek volna többet. Úgy gondoltam, valami véletlen megakadályozta abban, hogy elvihesse az elásott kincset... Tegyük fel, elvesztette azt az írást, amelyen pontosan megjelölte a helyet... Az elásott kincs történetét, és azt, hogy még mindig el van rejtve, szájról szájra adták cimborái, talán keresték, kutatták is, de megfelelő útbaigazítás nélkül nem tudtak ráakadni. Így aztán elterjedt a kincs legendája, és máig is él. Hallottál valaha arról, hogy ezen a parton jelentős kincset ástak volna ki?

– Soha.

– De az közismert, hogy Kidd rengeteg kincset halmozott föl és ástott el. Arról meg voltam győződve, hogy valahol a föld mélyében megvan ez a kincs, és hiszed-e vagy sem, élt bennem

a remény – nem is remény, bizonyosság! –, hogy a pergamen, amelyet oly rendkívüli körülmények között találtunk, az elrejtett préda nyomára vezet. Hogy nem más, mint a kincs rejtek-helyének pontos leírása.

– Arra vagyok kíváncsi, hogy miképpen fejtetted meg.

– Alaposan ráraktam, és megint a tűz fölé tartottam. De semmi különös nem történt. Lehet, hogy piszkos – gondoltam –, azért nem látszik rajta semmi; ezért meleg vizet öntve rá, óvatosan lemostam, majd a halálfejet lefelé fordítva, egy bádoglábosba helyeztem, és izzó faszén fölé tartottam. Néhány perc múlva, mikor már a lábos is átizzott, kivettem a pergamendarabot, és kifejezhetetlen örömömre telis-tele találtam mindenféle pettyel; amikor jól megnéztem, láttam, hogy számok sorakoznak rajta. Visszatettem a lábosba, és még egy percig benne hagytam. Amikor újra kivettem, ilyen volt...

Legrand ekkor elővette a pergamendarabot, s újra megmelegítette. A halálfej és a gida között a következő esetlen, vörös tintával írott sorok tűntek elő:

'53!!+305))6×;4826)4!.)4!);806×;48+8q60))85;1!
(;:!×8+83(88)5×+;46(;88×96×?;8)×!(;485);5×+2:×!
(;4956×2(5×-4)8q8×;4069285);)6+8)4!!;1(!9;48081;
8:8!1;48+85;4)485+528806×
81(!9;48;(88;4(!?34;48)4!;161;:188;!?)

– Most se tudok többet, mint az előbb – mondtam, és visszaadtam neki a pergament. – Akkor is képtelen lennék megfejteni, ha ettől függne, hogy Golconda minden drágasága az enyém legyen.

– Pedig nem is olyan nehéz, mint hiszed – felelte vidáman Legrand. – Első pillantásra sokkal nehezebbnek látszik, mint amilyen. Annyit te is látsz, hogy ez titkosírás, és feltételezed, hogy jelentése van. Mint tudjuk, Kidd nem volt bonyolult szel-

lem, és aligha szerkeszthetett valami nehezen érthető titkosírást. Úgy véltem, nagyon egyszerűnek kell lennie, de – kulcs nélkül – természetesen még így is megfejthetetlenek egy tengerész egyszerű agya számára.

– És te meg tudtad fejteni?

– Könnyen; sokkal nehezebb, tízezerszer nehezebb titkosírást is megfejtettem már. Körülményeim és hajlamom arra szorítottak életem során, hogy érdeklődjem az effajta talányok iránt; nem hiszem, hogy emberi elme olyan rejtvényt szerkeszthetne, amelyet más emberi elme helyes módszerrel ne tudna megoldani. Ha egyszer rábukkantam már egymással összefüggő és felismerhető jelekre, jelentésüket megfejteni egyáltalán nem nehéz.

Most is – mint minden titkosírásnál – az volt a kérdés, hogy *milyen nyelven* beszélt és írt az, aki a titkosírást szerkesztette. Mert a megoldás az egyszerű titkosírásoknál mindig a nyelv szellemétől függ, annak megfelelően változik. Aki meg akarja oldani, annak – a valószínűség határain belül – türelmesen kísérleteznie kell a nyelvekkel, amíg rá nem talál az igazira. De a mi titkosírásunk aláírása minden kétséget és találgatást kizár: a kecskegidára faragott szójáték feleletet ad a kérdésre. A „kid” más nyelven, mint angolul, nem érthető. Ha ezt nem tudom, akkor a francia vagy a spanyol nyelvvel kellett volna kísérleteznem, mert éppúgy feltételezhettem volna, hogy a titkosírás spanyol kalóz műve. De a mi esetünkben biztosra vettem, hogy angol.

Láttad, hogy az egyes szavak közt nincs hézag. Ha van, a megoldás is viszonylag könnyebb. Akkor összehasonlíthattam volna a rövidebb szavakat, azokat sorra elemeztem volna, és ha így rábukkanok egy egybetűs szóra, mint amilyen az „a” (egy), vagy „I” (én), akkor már meglett volna a megfejtés is. De fájdalom, a szavakat nem választották el egymástól, és ezért meg

kellett állapítanom, melyik jel fordul elő gyakrabban, melyik ritkábban. A következő eredményre jutottam:

Ez a jel:

8 megvan 33-szor
; megvan 26-szor
4 megvan 19-szer
! és) megvan 16-szor
× megvan 13-szor
5 megvan 12-szer
6 megvan 11-szer
(megvan 10-szer
+ és 1 megvan 8-szor
o megvan 6-szor
9 és 2 megvan 5-ször
: és 3 megvan 4-szer
? megvan 3-szor
q megvan 2-szer
- és . megvan 1-szer.

Az angol nyelv leggyakoribb betűje az „e”. Azután, gyakoriság szerint, így következnek: a, o, i, d, h, n, r, s, t, u, y, c, f, g, l, m, w, b, k, p, q, x, z. Az *e* majdnem minden mondatban többször is előfordul.

Így mindjárt kezdetben volt kiindulópontom, és nem kellett pusztán találgatásra szorítkoznom. Kétségtelen, hogy e táblázat hasznos lehet, de mi mégis alig szorultunk rá. Azt már tudjuk, hogy a 8-as 33-szor fordul elő, és megállapításunk szerint ezt *e* betűnek vehetjük. Az angol nyelvben a kettős *e* igen gyakori, meg kellett tehát vizsgálnom, hogy a 8-as nem fordul-e többször is duplán elő, mint a *meet, fleet, speed, seen, been, agree* szavaknál. Az egész titkos irat nem hosszú, és mégis látjuk, hogy a 8 ötször fordul elő duplán.

Feltételezhetjük tehát, hogy a 8 az *e* betűnek felel meg. A legközönségesebb és legegyszerűbb angol szó a *the*, keressük hát

meg, vajon ez a hármas jel ugyanabban a rendben, utolsó helyen a 8-assal, nem fordul-e elő többször is? Ha ilyen hármas csoportra találunk (és ez megismétlődik), akkor minden bizonnyal megtaláltuk a *the* szócskát. Összesen hétszer találkozunk ezzel a jellel ;48. Ebből világos, hogy a ; *t*-t jelent, a 4-es *h*-t és a 8-as *e*-t. Így hát egész biztosra vehetjük, hogy a 8 egyenlő *e*-vel. Ezzel már nagy lépést tettünk előre.

Ha most csak egy szót is tisztázunk, és feltétlenül bizonyosak vagyunk a jelentése felől, ez számunkra rendkívül sokat jelent, mert meghatározhatjuk több más szónak a kezdetét és a végét. Itt van például az utolsó előtti eset, az irat vége felé, amikor a ;48 kombináció előfordul. Azt már tudjuk, hogy a ; egy szónak a kezdete, és így a jelen *the* szócskát követő hat jel közül már ötöt ismerünk. Írjuk le az ismert betűket, az ismeretlenek pedig hagyjunk helyet:

t.eeth

A *th*-t egész nyugodtan elhagyhatjuk, hiszen nem tartozik az első *t* betűvel kezdődő szóhoz. Ezt könnyen megállapíthatjuk, mert ha végighaladunk az egész ábécén, és olyan betűt keresünk, amely az üres helyre beillik, nem tudunk olyan szót összehozni, amelynek ez a *th* kiegészítője lehetne. Tehát a keresett szó csak négy betű:

t.ee

Ha most újra végigpróbáljuk az ábécét, hogy helyettesítsük a megfelelő betűt, akkor az *r* betűre bukkanunk, és a szó *tree* lesz. A (-jel alakjában tehát megtaláljuk az *r* betű megfelelőjét, és így már két szót is ismerünk: *the tree*... A fa.

Valamivel ezután újra a következő kombinációval találkozunk ;48. De van ott néhány megoldatlan jel is, úgyhogy az egész így alakul:

the tree ;4(!?34 the

Most helyettesítsük be az ismert betűket, akkor a kép így alakul

the tree thr! ?3h the

A még ismeretlen jelek helyébe tegyünk pontokat, akkor ezzel a sorral állunk szemközt:

the tree thr...h the

A *thr* csak a *through* szónak a kezdete lehet, ez kétségtelen, és a megállapítás újra három betűt old meg, az *o*, *u* és *g* betűt, amelyek titkos jele *!*, *?* és *3*.

Vizsgáljuk most pontosan végig a titkosírást, és állapítsuk meg az ismert jeleket, akkor rögtön az elején találunk egy

83(88

csoportot, amelynek megoldása: *egree*. Ez feltétlenül a *degree* szónak a vége, egyúttal a *+* megoldása, ami így *d* betűt jelent. Négy betűvel a *degree* után a következő csoportra bukkanunk:

;46(;88

Ha az ismeretlen jegyek helyére pontokat teszünk, mint az előbb is, akkor így áll a képlet:

th.rtee

Ez csak *thirteen* lehet, ami megint két jelet old meg, a *6* és *×* jelet; az előbbi *i*, az utóbbi *n*.

Térjünk most vissza az írás elejére. Ott ezt látjuk:

53!!+

Ez angolul behelyettesítve a megfelelő betűket,

.good

szócška, előtte még egy betű, ami bizonyossá teszi, hogy az első betű *a*, az első két szó megoldása tehát: *A good*.

Ideje hát az eddig megfejtett jeleket táblázatba foglalni, hogy össze ne zavarodjunk.

A kép így alakul:

5 = a
+ = d
8 = e
3 = g
4 = h
6 = i
× = n
! = o
(= r
; = t
? = u betűvel

Tizenegy fontos betűt fejtettünk hát meg, s azt hiszem, miután a módszerrel megismerkedtél, felesleges tovább is magyaráznom. Eleget mondtam ahhoz, hogy meggyőzzelek: az ilyesfajta titkosírás könnyen megfejthető, sőt betekintést is nyertél a megfejtés módszereibe. De légy meggyőződve arról is, hogy az előttünk levő titkosírás a legegyszerűbbek közül való. Diktum faktum, a pergamen titkosírásának a megoldása ez:

A good glass in the bishop's hostel in the devil's seat fortyone degrees and thirteen minutes north-east and by north main branch seventh limb east side shoot from the left eye of the death's-head a bee-line from the tree through the shot fifty feet out.

(egy jó pohár a püspök kastélyában az ördög székén negyvenegy fokra és tizenhárom percre észak-északkeletre főág hetedik mellékág keletre lőjj át nyílegyenesen a koponya bal szemén a fától a lövésen át ötvenlábnyira.)

– Akármilyen legyek – mondtam Legrandnak –, ha a rejtvény nem éppen olyan homályos, mint az előbb volt. Ördög széke... koponya... püspök kastélya?... Hogy lehet ebből a kuszaságból valamit is megérteni?!

– Bevallom – válaszolta Legrand –, hogy a felületes szemlélő számára csakugyan kemény diónak látszik. Arra törekedtem, hogy az egybeírott sorokat az írás szerkesztőjének esze járása szerint bontsam szét a megfelelő szavakra.

– Szóval írásjeleket akartál beiktatni.

– Ilyenformán.

– No és?

– Aki a titkosírást összeállította, akarattal írta egybe, hogy ezzel is megnehezítse a megfejtést. Bizonyára nem volt járatos az ilyesmiben, és ezért túlbuzgón látott hozzá. Amikor írás közben olyan helyhez érkezett, ahol a dolog természeténél fogva el kellett volna választani a szavakat, pontot vagy vesszőt kellett volna tennie, túlzott ravaszságból a szokottnál is szorosabbra írt. Ha jól megnézed a kéziratot, öt ilyen helyre bukkansz. Ezt figyelembe véve, így bontottam fel az egybe írt mondatot:

A good glass in the Bishop's hostel in the Devil's seat – forty-one degrees and thirteen minutes – north-east and by north – main branch seventh limb east side – shoot from the left eye of the death's head – a bee-line from the tree through the shot fifty feet out.

– Nekem bizony még így is abrakadabra – feleltem.

– Néhány napig én is sötétben botorkáltam – mondta mosolyogva Legrand –, de ezalatt sem voltam rest. Bejártam Sullivan-sziget környékét, hogy nyomára akadok-e valahol egy „Bishop's

hotel” nevű épületnek, mert *hotel*-re javítottam ki az elavult *hostel* szócskát. Úgy állt már a dolog, hogy a felületes kérdezősködést abbahagyom, és szokásomhoz híven rendszeres kutatáshoz látok szélesebb körben, amikor egy reggel eszembe jutott, hogy talán ez a „Bishop’s hostel” összefüggésben van egy Bessop nevű családdal, amely réges-régen a sziget északi részén, tőlünk körülbelül négy mérföldnyire lakott. Elmentem az ültetvényre, s az öregebb négerék között kérdezősködtem. Akadt is egy nagyon öreg asszony, aki emlékezett a *Bessop’s Castle*-re. Azt mondta, ha akarom, elvezet oda. De az nem kastély, nem is fogadó, hanem egy magas szikla.

Kis habozás után jó pénzért velem jött. Minden különösebb nehézség nélkül megtaláltuk a sziklát, az asszonyt elengedtem, és magam maradtam ott, hogy jól megvizsgáljam a helyet. A „kastély” nem volt más, mint sziklák és kőtömbök szabálytalan összevisszasága, de egy közöttük magasán kiállott, és már alakjánál és szinte mesterséges külsejénél fogva is felhívta magára a figyelmet. Mit tehettem más, felmásztam a csúcsára, és ott igazán nem tudtam, hogy mihez kezdjek.

Gondolatokba merülve, szemem önkéntelenül is egy keskeny kiugró párkányt vett észre a szikla keleti oldalán, alig egy yarddal lejjebb, mint ahol álltam. A párkány körülbelül tizennyolc hüvelyknyire nyúlt ki, egy láb széles lehetett, és mögötte a sziklaszálba vágott kis mélyedés apáink homorú hátú karosszékére emlékeztetett. „Igen, ez lesz az az *ördögszéke*, amelyről a pergamen ír!” – villant át agyamon, és ha csakugyan ez az, akkor megoldottam a rejtélyt.

A *jó pohár*, helyesebben a *jó üveg*, nem lehet más, mint látcső, mert a tengerészeknél megszokott dolog, hogy távcső helyett üveget emlegetnek. Egyszerre tudatára ébredtem, hogy az írás szerint a távcsövet innen egy meghatározott pontra kell irányítani – *arra az egyetlen pontra, és másra nem!* Egészen bizonyos, hogy a *41 fok és 13 perc*, továbbá az *észak-északkelet* megadta a pontos

irányt, amelybe a látcsövet be kell állítanom. A legnagyobb izgalomban hazarohantam, és látcsövemmel visszasiettem a sziklához.

A kiugró „ördögszékén” csak egy irányban lehetett ülni, és megerősödve hitemben, szememhez emeltem a látcsövet. A 41 fok és 13 perc csak a látható horizont feletti magasságot jelenthette, a horizontális irány pedig adva volt az *észak-északkelet* megjelöléssel. Ezt az irányt zsebiránytűmmel könnyen megállapítottam, és a messzelátót fel-alá mozgatva óvatosan a kívánt szögbe állítottam, amíg figyelmemet le nem kötötte egy dús lombú fa, amely a távolban társai közül magasan kiemelkedett. A fa levelei közt támadt nyíláson át egy fehér pont látszott. Nem vehettem ki első pillantásra, hogy mi az. De a látcső fókuszát beállítva megállapítottam, hogy egy *emberi koponya* van a fára erősítve.

Ez a felfedezés határtalan örömmel töltött el, mert nem jelentett mást, mint azt, hogy a rejtvényt megoldottam. Azok a szavak: ...főág...hetedik mellékág...keletre... semmi másra nem vonatkozhattak, mint a koponya helyzetére, és az, hogy *lőj át a koponya szemén*, csak az elrejtett kincs helyére utalhatott. Megértettem, hogy a koponya bal szemén egy golyót kell leejtenem, és a törzs legközelebbi pontját meg azt a pontot, ahol a golyó földet ért, össze kell kötnöm, nyílegyenesen meghosszabbítanom, és meglehet, hogy ott találok az elásott kincset.

– Ahogy ezt elmondod, minden világos, és bármilyen ötletes is, egyszerű és természetes – mondtam. – De mi történt azután, hogy ott hagytad a „Bishop’s hotel”-t?

– Jól megjegyeztem a fa helyét, alakját és lombozatát, majd hazamentem, hogy tovább gondolkozzam a teendők felett. Amikor leszálltam az *ördögszékéről*, egyszerre eltűnt a lomb nyílása is a távolban, s akármennyire is törekedtem, hogy újra megtaláljam, sehogy sem akadtam rá. Az egészből azt találtam a legötletesebbnek, hogy a kérdéses nyílást máshonnan nem lehe-

tett látni, csak a szikla keskeny kiugróhelyéről. Ezt ismételt kísérleteim bizonyították. E kirándulásomra a „Bishop's hotel”-hez Jupiter is elkísért. Jól látta, hogy az utóbbi hetekben milyen magamba mélyedt és szórakozott voltam, és ezért egy pillanatra sem tágított mellőlem. De másnap reggel olyan korán keltem, hogy megszökhettem otthonról, és egyenesen a hegyekbe indultam, hogy felkutassam a fát. Nagy ügyel-bajjal sikerült is. Mikor hazaértem, Jupiter el akart náspángolni. Hogy aztán mi történt, és a kaland hogyan végződött, azt éppolyan jól tudod, mint én.

– Amikor először ástunk – vágtam közbe –, bizonyára azért tévedtünk, mert az ostoba Jupiter a bogarat a koponya jobb szemén „lőtte le”, a bal szeme helyett.

– Pontosan. Körülbelül két és fél hüvelykkel tévesztettük el a „cél”, azaz a fa mellé vert cövek helyét; ha a kincs *ide* lett volna elásva, ez nem sokat számított volna, a meghosszabbított vonal mentén azonban egyre nőtt a különbség, és ötven lépés távolságban már teljesen eltérített célunktól. De bennem annyira gyökeret vert a tudat, hogy valahol ott kell elásva lenni a kincsnek, hogy újra kezdtem az egészet, akármilyen bolondnak is tartottatok.

– Csak még egyet! Mért lóbáltad ide-oda olyan eszeveszetten a bogarat? Mért beszéltél olyan felhevülten? Biztosra vettem, hogy megőrültél. És mért ragaszkodtál ahhoz, hogy Jupiter a bogarat eressze le a koponya szemén át, nem pedig egy ólomgolyót?

– Hogy őszinte legyek, meg akartalak tréfálni titeket, mert bosszantott, hogy folyton úgy bántok és beszéltek velem, mintha meghibbantam volna. A magam módja szerint büntettelek meg, ezért lóbáltam menet közben ide-oda a bogarat, és ezért mondtam, hogy Jupiter azt eressze le a koponya szemén keresztül. Te mondtad, hogy milyen nehéz a bogár, és akkor határoztam el magamat erre.

– Értem; de van itt még valami, ami izgat; mivel magyarázod a két csontvázat, amelyet a gödörben találtunk?

– Erre a kérdésre éppen úgy nem tudok felelni, mint te. Egyetlenegy kézenfekvő magyarázat kínálkozik, bármilyen borzasztó is. Annyi bizonyos, hogy Kidd (ha ugyan valóban Kidd rejtette el a kincseket, ami szerintem kétségtelen) nem egyedül végezte a munkát, hanem társai is voltak. Mikor végeztek, talán helyesebbnek tartotta, ha elteszi láb alól a szemtanúkat. Elég volt egy-két ütés az ásóval, míg lent voltak az árokban, de lehet, hogy megvolt egy tucat is. Ki tudja?

[Pásztor Árpád fordítása]